

Mezinárodní měnový fond (International Monetary Fund, zkratka IMF; v češtině se však běžně používá zkratka z domácího názvu MMF) je mezinárodní organizace přidružená k OSN, jež si klade za cíl usnadňovat mezinárodní měnovou spolupráci, podporovat stabilitu směnných kurzů a prostřednictvím půjček podporovat státy, jež zažívají hospodářské potíže. Byl založen v červenci 1944 a má v současnosti 185 členských států (z členů OSN do něj z různých důvodů nepatří jen Andorra, Kuba, Lichtenštejnsko, Monako, Nauru, Severní Korea a Tuvalu). Hlavní sídlo MMF se nachází ve Washingtonu D.C..

Vznik MMF

K založení Mezinárodního měnového fondu vedl především vývoj mezinárodní měnové soustavy po první světové válce, protože během světové hospodářské krize došlo v 30. letech 20. století k zániku zlaté měnové soustavy. Už koncem 30. let byl vznesen návrh na založení organizace, jež by vytvořila globální ekonomický systém, který by byl schopný čelit i velkým ekonomickým depresím.

Prakticky však k tomu bylo možno přistoupit až v rámci přípravy poválečného uspořádání světa a systému nových organizací pro mezinárodní spolupráci v čele s OSN. Mezinárodní měnový fond, na jehož přípravě se podílela i exilová vláda ČSR, byl založen 22. července 1944 schválením Článků dohody (Articles of Agreement) na Měnové a finanční konferenci v Bretton Woods v americkém státě New Hampshire. 27. prosince 1945 Články dohody podepsalo 29 vlád včetně československé, čímž tento základní dokument upravující poslání a fungování fondu vstoupil v platnost. Samotná organizace vznikla v květnu 1946 jako součást poválečných rekonstrukcí, finanční operace Fondu byly zahájeny 1. března 1947. Společně s MMF vznikla i jeho sesterská organizace Světová banka.

Cíle

Základní cíle Fondu definované ve Článcích dohody jsou:
podporovat mezinárodní měnovou spolupráci
usnadňovat rozšiřování a vyvážený růst mezinárodního obchodu
podporovat devizovou stabilitu
napomáhat vytváření mnohostranných platebních systémů
dočasně zpřístupňovat své zdroje členům majícím potíže s platební bilancí
zkrátit trvání a zmírnit stupeň nerovnováhy v mezinárodních platebních bilancích členů.

Prvotním úkolem MMF bylo dohlížet a řídit systém pevných devizových kursů, kdy se hodnota všech světových měn vztahovala ke zlatu a americkému dolaru. Americká vláda ustanovila hodnotu jedné unce zlata na 35 dolarů. Tento systém se stal základem mezinárodního obchodu považovaného za motor ekonomického růstu a prosperity. Druhým základním úkolem MMF bylo poskytování krátkodobé finanční podpory zemím, které vyčerpaly své zahraniční měnové rezervy a ocitly se v potížích.

V roce 1971 zrušily USA (mezi jinými i v souvislosti s válkou ve Vietnamu) volnou směnitelnost dolaru a systém, který se o ni opíral, se rozpadl. Vytvořen byl systém volně pohyblivých měnových kurzů členských zemí MMF (tzv. floating), v němž je hodnota jednotlivých měn určována trhem nebo zásahy jednotlivých vlád.

Po těchto změnách začínala existence MMF postupně ztrácet smysl, ale Fond byl přesto zachován jako konzultační, poradenský a dozorový orgán poskytující krátkodobé půjčky.

Postupně byly zapojovány další typy úvěrů:

úvěr ke stabilizačnímu financování výkyvů ve vývozu (Compensatory Financing of Export Fluctuations)

úvěr k financování výkyvů v nárazníkových zásobách surovin (Buffer Stock Financing)

úvěr k financování devizových následků růstu dovozních cen ropy (Oil Facility)

doplňková finanční facilitita (Supplementary Financial Facility, vytvořená z dalších příspěvků členských zemí v r. 1977).

Od r. 1993 pak funguje STF (Systemic Transformation Facility) pro pomoc postkomunistickým zemím.

Světová Banka

Světová banka (anglicky World Bank, zkratka WB) zajišťuje finanční a technickou pomoc rozvíjejícím se zemím s cílem snížit chudobu a zlepšit životní standardy v celém světě. Je tvořena dvěma institucemi a to Mezinárodní bankou pro obnovu a rozvoj (International Bank for Reconstruction and Development - IBRD), která pomáhá v ekonomickém růstu středně bohatým a úvěruschopným chudším zemím, a Mezinárodní asociací pro rozvoj (International Development Association – IDA), která se snaží zajistit dostupnost finančních prostředků pro nejchudší země světa. Dělají to formou nízko úročených půjček, bezúročných půjček a grantů do vzdělávání, zdravotnictví, infrastruktury, komunikací a dalších oblastí těchto zemí.

Dějiny

Světová banka byla založena v roce 1944 na tzv. Bretton Woodské konferenci v New Hampshire, na pomoc obnovy zemí postižených druhou světovou válkou. První půjčka 250 miliónu dolarů byla poskytnuta v roce 1947 Francii na poválečnou obnovu. V roce 1946 měla Světová banka 38 členů, v padesátých a šedesátých letech mnoho bývalých kolonií získalo nezávislost a stalo se členy, v současné době je členem Světové banky 185 zemí.

První ředitel MBOR, Eugene Meyer, odstoupil po 6 měsících soupeření s dozorčí radou (tam své zástupce jmenovaly vlády zakládajících států - ty nebyly nakloněny myšlence nezávislé banky, jejíž dozorčí rada by dohlížela na vedení, ale nezasahovala do běžného rozhodování). Jeho nástupce – John McCloy již svou funkci přijal pod podmínkou větší nezávislosti banky.

Zpočátku se banka snažila chovat podle zákonů trhu – půjčovala na projekty, které mohly samy vyprodukovat zisk. Na konci 50. let měla banka AAA status a mohla tak získávat levné úvěry, které následně půjčovala s dobrým úrokem (ten vytvářel mírný zisk, z něhož se hradil běžný chod banky). Navíc se věřilo, že se zaostalé země mohou rozvíjet, budou-li k tomu mít kapitál; rychlá industrializace Sovětského svazu v 50. letech v tomto ohledu zanechala velký dojem (fakt, že tato byla vykoupena mnoha životy především politických vězňů, příliš zohledňován nebyl).

Velikou změnu přinesla 60. léta. V roce 1960 vzniklo Mezinárodní asociace pro rozvoj, které mělo pomáhat nejméně rozvinutým státům půjčkami nabízenými za nikoliv tržních podmínek. Určitým podnětem k této změně bylo osamostatnění bývalých kolonií a obava, že by se tyto mohly přiklonit k SSSR, jako to učinila například Kuba v roce 1959.

Nový ředitel Robert McNamara při prvním projevu na výročním zasedání Banky na podzim 1968 prohlásil, že se Světová banka napříště bude zaměřovat přímo na odstraňování chudoby. Novou mantrou tedy měl být místo fyzického kapitálu kapitál lidský. Tento přístup byl přijat, protože se dostavilo rozčarování z poválečného přístupu zaměřeného pouze na továrny a přehrady, které nedokázaly odstranit lidskou bídu. Rolníkovi již tedy život neměla změnit nová továrna, ale komplexní péče o jeho zdraví, osivo, pozemková vlastnická práva a nové zemědělské technologie. Ve stejné době, tedy v roce 1970, šéf Mezinárodní organizace práce, David Morse, ohlásil „sesazení HNP z trůnu“ a Hollis Chenery, známý rozvojový ekonom velebil „optimální růst“ – tedy nikoliv nutně maximální růst, který však povede k odstranění chudoby. Chenery byl brzy poté zaměstnán Světovou bankou jako McNamarův hlavní ekonom. V této době se také Světová banka výrazně rozrůstá a rozšiřuje svou působnost do nových oblastí – potravinová bezpečnost, zaměstnanost, výživa, rozvoj venkova, rozvoj měst atd. Nevadilo přitom, že OSN již v té době měla na tyto problematiky specializované složky (Organizace spojených národů pro výživu a zemědělství, Mezinárodní organizace práce aj.) Na setkání v Nairobi v roce 1973 McNamara pronesl několik památných vět, kde zmínil „absolutní chudobu“. „Měli bychom se,“ podle jeho slov, „snažit vymýt chudobu do konce tohoto století.“

Programy Světové banky

- Investice do lidského rozvoje
- Ochrana životního prostředí
- Podpora soukromého sektoru
- Podpora ekonomických reforem
- Potírání korupce
- Pomoc zemím postižených konfliktem
- Stimulace investic